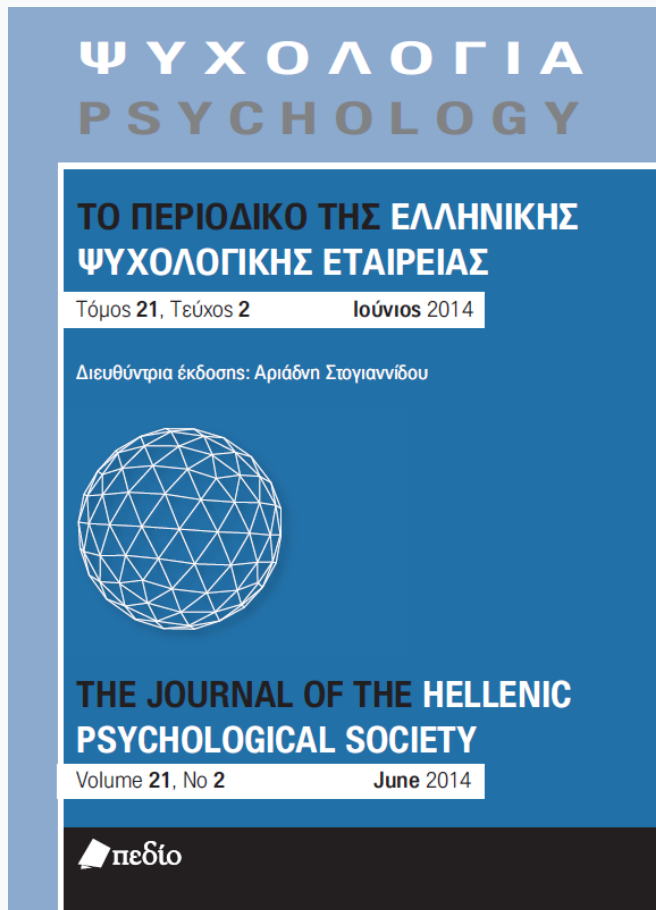

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 21, No 2 (2014)

Couple relationships and their perceptions of attachment to their mother

Ελένη Κυργερίδου, Παναγιώτα Βόρρια, Γρηγόρης Κιοσσέογλου

doi: [10.12681/psy_hps.23275](https://doi.org/10.12681/psy_hps.23275)

Copyright © 2020, Ελένη Κυργερίδου, Παναγιώτα Βόρρια, Γρηγόρης Κιοσσέογλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Κυργερίδου Ε., Βόρρια Π., & Κιοσσέογλου Γ. (2020). Couple relationships and their perceptions of attachment to their mother. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 21(2), 183–201.
https://doi.org/10.12681/psy_hps.23275

Σχέσεις μεταξύ του ζευγαριού και οι αντιλήψεις τους για το δεσμό με τη μητέρα τους

ΕΛΕΝΗ ΚΥΡΓΕΡΙΔΟΥ¹

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΒΟΡΡΙΑ²

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΙΟΣΕΟΓΛΟΥ³

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ του τύπου του δεσμού με τον/την ερωτικό/ή σύντροφο και της προσαρμογής στην ερωτική σχέση, καθώς και η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων για το δεσμό με τη μητέρα και της προσαρμογής στην ερωτική σχέση. Στη μελέτη συμμετείχαν 65 ζευγάρια νεαρής ηλικίας που συγκατοικούσαν. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο για τις Αντιλήψεις για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή, το Ερωτηματολόγιο Εμπειριών στις Διαπροσωπικές Σχέσεις και την Κλίμακα Δυσάδικης Προσαρμογής. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα ζευγάρια που και οι δύο σύντροφοι είχαν ασφαλή δεσμό και τα ζευγάρια στα οποία ο ένας σύντροφος είχε ασφαλή δεσμό και ο άλλος σύντροφος είχε ανασφαλή δεσμό είχαν καλύτερη ποιότητα σχέσης σε σύγκριση με τα ζευγάρια που αποτελούνταν από δύο συντρόφους με ανασφαλή δεσμό. Οι αναλύσεις που έγιναν με στόχο τη διερεύνηση της σύνδεσης μεταξύ των πρώιμων εμπειριών από το δεσμό με τη μητέρα και της ποιότητας της ερωτικής σχέσης έδειξαν ότι η απόρριψη των γυναικών και των ανδρών από τη μητέρα τους κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας επηρέαζε αρνητικά τη συνολική προσαρμογή των γυναικών στην ερωτική τους σχέση.

Λέξεις-κλειδιά: Αντιλήψεις για το δεσμό, Δεσμός στις ερωτικές σχέσεις, Ποιότητα συντροφικής σχέσης.

1. Διεύθυνση: Αγίων Αναργύρων 17, 56224 Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Τηλ.: 2310-606536, 6936385800. E-mail: lenaky.21@hotmail.com.

2. Διεύθυνση: Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

3. Διεύθυνση: Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με τη θεωρία του δεσμού η σχέση του βρέφους με τη μητέρα του λειτουργεί ως πρότυπο για τη σύναψη των μετέπειτα στενών συναισθηματικών σχέσεων (Bowlby, 1973). Συνεπώς, οι ερωτικές σχέσεις που συνάπτουν τα άτομα στη νεαρή ενήλικη ζωή διαμορφώνονται με βάση τις εμπειρίες που απέκτησαν από την πρώιμη σχέση με τους γονείς τους (Bowlby, 1973. Fraley & Shaver, 2000. Hazan & Shaver, 1987).

Η σύναψη της ερωτικής σχέσης προσομοιάζει με τη διαδικασία της σύναψης δεσμού μητέρας-βρέφους. Τα συναισθήματα και οι συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν τις ερωτικές σχέσεις ρυθμίζονται από το ίδιο βιολογικό σύστημα, μοιράζονται παρόμοιες συνθήκες ενεργοποίησης και εμφανίζονται να παρουσιάζουν την ίδια δυναμική και τα ίδια χαρακτηριστικά με τη σχέση μητέρας-βρέφους, όπως είναι η αναζήτηση εγγύτητας και η διαμαρτυρία κατά τον αποχωρισμό (Hazan & Shaver, 1987). Επιπλέον, όμοια με τη μητέρα οι δύο σύντροφοι λειτουργούν ο ένας για τον άλλον ως βάση ασφάλειας (*secure base*) αλλά και ως καταφύγιο ασφαλείας (*safe haven*) σε περίπτωση εμφάνισης κάποιας απειλής ή σε συνθήκες έντονου στρες (Hazan & Zeifman, 1994). Οι δύο σύντροφοι, επίσης, δίνουν και λαμβάνουν φροντίδα ο ένας στον άλλο είτε ταυτόχρονα είτε εναλλάσσοντας ρόλους (Weiss, 1982, στο Cassidy & Shaver, 1999. West & Sheldon-Keller, 1994).

Δεσμός στην ενήλικη ζωή

Κατά τη διάρκεια της νεαρής ενήλικης ζωής ο δεσμός με τους γονείς παραμένει μια σημαντική δυναμική σχέση. Τα άτομα συνεχίζουν να βλέπουν τους γονείς τους ως βάση ασφάλειας, που διευκολύνει την εξερεύνηση και την ανάπτυξη. Ωστόσο, ως μέρος της υγιούς ενήλικης ανάπτυξης τα άτομα συνάπτουν νέες σχέσεις δεσμού με πρόσωπα εκτός του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, όπως είναι οι φίλοι και οι ερωτικοί σύντροφοι (Bowlby, 1969).

Τις τελευταίες δεκαετίες η θεωρία του δεσμού υιοθετήθηκε από πολλούς ερευνητές με σκοπό τη

μελέτη της σύναψης και λειτουργίας των ερωτικών σχέσεων. Οι ερωτικές σχέσεις διέπονται από τρία έμφυτα συστήματα συμπεριφοράς: τη συμπεριφορά σύναψης δεσμού, τη συμπεριφορά παροχής φροντίδας και τη σεξουαλική συμπεριφορά. Τα τρία συστήματα επηρεάζουν το ένα το άλλο και συνεργάζονται για να καθορίσουν τα χαρακτηριστικά και την πορεία της ερωτικής σχέσης (Hazan & Shaver, 1987).

Από τη μελέτη σύναψης δεσμού στις ερωτικές σχέσεις προκύπτει ότι η ποιότητα της σχέσης και των αλληλεπιδράσεων με τους γονείς επηρεάζουν την ικανότητα σύναψης και διατήρησης στενών διαπροσωπικών σχέσεων στην ενήλικη ζωή (Collins et al., 2006. Hazan & Shaver, 1987). Τα αποτελέσματα ερευνών δείχνουν ότι η ασφάλεια στο δεσμό των ενηλίκων με τους γονείς τους μεταφέρεται και στις επόμενες στενές διαπροσωπικές τους σχέσεις. Συνεπώς, τα άτομα που ως ενήλικες έχουν ασφαλή δεσμό με τους γονείς τους είναι πιο πιθανόν να συνάψουν ασφαλή δεσμό και με τον/την ερωτικό/ή τους σύντροφο (Cowan et al., in press στο Cowan, & Cowan, 2007. Fraley & Brumbaugh, 2004, στο Pinquart, Feubner, & Ahnert, 2013).

Οι Hazan και Shaver (1987) βρήκαν ότι οι αντιλήψεις των ενηλίκων για την ποιότητα της σχέσης τους με τους γονείς τους, κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας, σχετίζονταν με τον τύπο του δεσμού που είχαν στις ερωτικές τους σχέσεις. Ειδικότερα, τα άτομα που είχαν ασφαλή δεσμό στις ερωτικές τους σχέσεις ανέφεραν ότι διατηρούσαν πιο θετικές σχέσεις με τους γονείς τους σε σύγκριση με τα άτομα που είχαν ανασφαλή δεσμό. Οι έχοντες δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό ανέφεραν δυσκολίες στη σχέση με τη μητέρα τους, ενώ οι έχοντες δεσμό τύπου εμμονής ανέφεραν δυσκολίες στη σχέση με τον πατέρα τους.

Αξιολόγηση του δεσμού στην ενήλικη ζωή

Η έρευνα για το δεσμό κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής διεξάγεται στα πλαίσια δύο διαφορετικών μεθοδολογικών προσεγγίσεων (Bartholomew & Shaver, 1998. Cassidy & Shaver, 1999.

Simpson & Rholes, 1998), η καθεμία εκ των οποίων εκπροσωπείται από την αναπτυξιακή και την κοινωνική ψυχολογία, αντίστοιχα. Οι δύο αυτές ερευνητικές προσεγγίσεις σχετίζονται με διαφορετικές διαστάσεις των εσωτερικευμένων προτύπων διεργασίας για το δεσμό. Στα πλαίσια της αναπτυξιακής ψυχολογίας μελετώνται οι ασυνείδητες γενικευμένες αναπαραστάσεις για το δεσμό αναφορικά με τη σχέση με τους γονείς (George, Kaplan, & Main, 1985), ενώ στα πλαίσια της κοινωνικής ψυχολογίας μελετώνται οι συνειδητές και προσβάσιμες αντιλήψεις για το δεσμό αναφορικά με τις περισσότερο συγκεκριμένες στάσεις, σκέψεις και συναισθήματα που βρίσκουν έκφραση στις ερωτικές σχέσεις (Treboux, Crowell, & Waters, 2004).

Για την αξιολόγηση των αναπαραστάσεων για το δεσμό στην εφηβική ηλικία και την ενήλικη ζωή κατασκευάστηκε από τους George, Kaplan και Main (1985) η Συνέντευξη για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή (*Adult Attachment Interview*). Πρόκειται για μία ημι-δομημένη συνέντευξη διάρκειας μιάμισης ώρας με βάση την οποία οι ερωτηθέντες καλούνται να αναφέρουν συναισθήματα απόρριψης και να μιλήσουν για αποχωρισμούς από τους γονείς τους κατά την παιδική τους ηλικία, απώλειες και περιστατικά κακοποίησης, καθώς και για εμπειρίες έντονου άγχους και ασθενειών. Επιπλέον, καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις για αλλαγές στη σχέση με τους γονείς τους, για την τωρινή τους σχέση μαζί τους και για τη συμπεριφορά των γονέων τους κατά την παιδική τους ηλικία. Τέλος, ζητείται η άποψή τους για την επίδραση των πρώιμων παιδικών εμπειριών στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.

Ο δεσμός στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις αξιολογείται με ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, με βάση τα οποία το άτομο καλείται να περιγράψει τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά του στις στενές διαπροσωπικές του σχέσεις (Brennan et al., 1998. Collins & Read, 1990. Griffin & Bartholomew, 1994. Hazan & Shaver, 1987), καθώς και με συνέντευξη (Alexandrov, Cowan, & Cowan, 2005). Όλες οι διαφορετικές κλίμακες αξιολόγησης του δεσμού στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις μετρούν την ίδια έννοια, αυτή των

αντιλήψεων του ενήλικα για τη σχέση με το/τη σύντροφό του.

Διαστάσεις και τύποι δεσμού στην ενήλικη ζωή

Όσον αφορά την αξιολόγηση των ατομικών διαφορών που παρατηρούνται στο δεσμό που συνάπτεται στις ερωτικές σχέσεις, οι ερευνητές αναφέρονται σε δύο βασικές διαστάσεις: άγχος και αποφυγή (Brennan, Clark & Shaver, 1998) ή μοντέλο για τον εαυτό και μοντέλο για τον άλλον (Bartholomew & Horowitz, 1991), αντίστοιχα. Η πρώτη διάσταση (άγχος ή μοντέλο για τον εαυτό) αφορά το φόβο απόρριψης ή εγκατάλειψης από το/τη σύντροφο. Η δεύτερη διάσταση (αποφυγή ή μοντέλο για τον άλλον) έχει να κάνει με την άνεση με την εγγύτητα και τη στήριξη στους άλλους. Το μοντέλο για τον εαυτό διχοτομείται σε θετικό και αρνητικό (ο εαυτός ως άξιος ή μη αγάπης και υποστήριξης). Επομένως, το μοντέλο για τον εαυτό σχετίζεται με το βαθμό άγχους εγκατάλειψης και εξάρτησης από την αποδοχή των άλλων. Το μοντέλο για τον άλλον διχοτομείται, αντίστοιχα, σε θετικό και αρνητικό (ο άλλος ως άξιος ή μη εμπιστοσύνης και διαθέσιμος ή απορριπτικός). Επομένως, το μοντέλο για τον άλλον σχετίζεται με την τάση αναζήτησης ή αποφυγής της εγγύτητας.

Από το συνδυασμό των δύο διαστάσεων προκύπτουν τέσσερις τύποι δεσμού: ασφαλής, αποφυγής/απορριπτικός, εμμονής, φοβικός (Bartholomew & Horowitz, 1991). Τα άτομα που έχουν ασφαλή δεσμό (*secure*) αισθάνονται άνετα να είναι συναισθηματικά κοντά με το/τη σύντροφό τους και να εξαρτώνται από αυτόν/ήν και δεν ανησυχούν ότι θα τους εγκαταλείψει. Τα άτομα που έχουν δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό (*dismissing*) αρνούνται τη σημασία της εγγύτητας και της οικειότητας στη σχέση εξαιτίας των αρνητικών προσδοκιών που έχουν για τους άλλους και μεγεθύνουν τη σημασία της διατήρησης της ανεξαρτησίας τους. Τα άτομα που έχουν δεσμό τύπου εμμονής (*preoccupied*) εμφανίζουν μία έντονη ανάγκη για τη σύναψη στενών διαπροσωπικών σχέσεων, αναζητούν υπερβολικά την αποδοχή και την επιβεβαίωση από τους άλλους, ανησυχούν ότι

ο/η σύντροφός τους δεν θα είναι διαθέσιμος/η όποτε τον/την χρειάζονται και ότι θα τους εγκαταλείψει. Τα άτομα που έχουν δεσμό φοβικού τύπου (*fearful*) επιθυμούν τη σύναψη στενών συναισθηματικών σχέσεων. Ωστόσο, λόγω των αρνητικών προσδοκιών που έχουν για τους άλλους αποφεύγουν την εγγύτητα με σκοπό να προστατεύσουν τον εαυτό τους από την πιθανή απόρριψη.

Δεσμός στις ερωτικές σχέσεις και ποιότητα της σχέσης

Σχετικά πρόσφατα έχει αρχίσει να εξετάζεται η σχέση της συμπεριφοράς σύναψης δεσμού στις ερωτικές σχέσεις με ποικίλες διαστάσεις των ερωτικών σχέσεων όπως είναι η προσαρμογή, η ποιότητα και η ικανοποίηση από τη σχέση (Collins & Read, 1990. Feeney, 1999. Simpson, 1990). Πολλές μελέτες αναφέρουν ότι η ασφάλεια στο δεσμό συνδέεται με την έκφραση θετικών συναισθημάτων, μεγαλύτερη δέσμευση και υψηλή ικανοποίηση. Αντιθέτως, η ανασφάλεια στο δεσμό συνδέεται με την έκφραση αρνητικών συναισθημάτων, χαμηλά επίπεδα δέσμευσης και ικανοποίησης (Creasey & Hesson-McInnis, 2001. Feeney, 1999. Tran & Simpson, 2009).

Η έρευνα για το δεσμό συχνά δίνει έμφαση στο δεσμό ως ένα ατομικό χαρακτηριστικό. Η προσέγγιση του οικογενειακού συστήματος (*family systems approach*) προτείνει ότι ο δεσμός που συνάπτεται στις ερωτικές σχέσεις θα πρέπει να εξετάζεται ως ένα δυαδικό χαρακτηριστικό, με την προσδοκία ότι οι τύποι του δεσμού των δύο συντρόφων θα αλληλεπιδρούν και θα επηρεάζουν την αναφερόμενη ποιότητα της σχέσης τους, όπως επίσης και το μοντέλο αλληλεπίδρασής τους (Cowan, 1997. Feeney, 2002).

Πολλές μελέτες έχουν εξετάσει την επίδραση του τύπου του δεσμού του ενός συντρόφου στην ποιότητα ή την ικανοποίηση από τη σχέση του άλλου συντρόφου (Collins & Read, 1990. Jones & Cunningham, 1996. Kirkpatrick & Davis, 1994. Mikulincer & Erev, 1991. Shaver & Brennan, 1992. Simpson, 1990. Whisman & Allan, 1996). Ειδικότερα, τα άτομα τα οποία έχουν ασφαλή δεσμό διατηρούν σχέση με συντρόφους, οι οποίοι έχουν κα-

λύτερη ποιότητα στη μεταξύ τους σχέση (Davila, Karney & Bradbury, 1999. Shaver & Mikulincer, 2002).

Τα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι η ασφάλεια στο δεσμό έχει θετική επίδραση στην ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού, μέσω της θετικής επίδρασης που ασκεί στην αλληλεπίδραση και επικοινωνία των μελών του ζευγαριού (Cowan, Cowan, & Mehta, in press, στο Cowan, & Cowan, 2007. Creasey, 2002. Mikulincer, Florian, Cowan, & Cowan, 2002. Tucker & Anders, 1998). Ωστόσο, παρατηρούνται διαφορές που σχετίζονται με το φύλο, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του τύπου του δεσμού του ενός συντρόφου και της ποιότητας της σχέσης του άλλου συντρόφου. Ειδικότερα, ερευνητές αναφέρουν ότι ο ανασφαλής τύπος του δεσμού των ανδρών (Collins et al., 2002. Simpson, 1990) αλλά και ο ανασφαλής τύπος του δεσμού των γυναικών (Banse, 2004. Feeney, 1994) συνδέεται με τη συμπεριφορά των συντρόφων τους.

Επιπλέον, οι ερευνητές εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στο εάν υπάρχουν διαφορές στη σύνδεση μεταξύ της λειτουργικότητας της σχέσης και του τύπου του δεσμού ανάλογα με το συνδυασμό του τύπου του δεσμού των δύο συντρόφων. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα ευρήματα ερευνών, τα ζευγάρια που και οι δύο σύντροφοι έχουν ασφαλή δεσμό παρουσιάζουν καλύτερη ποιότητα σχέσης σε σύγκριση με τα ζευγάρια που και οι δύο σύντροφοι έχουν ανασφαλής δεσμό (Cohn, Silver, Cowan, & Cowan, 1992. Creasey, 2002. Mikulincer, Florian, Cowan, & Cowan, 2002). Ωστόσο, δεν έχει απαντηθεί ακόμη το ερώτημα εάν τα μεικτά ζευγάρια (ο ένας σύντροφος έχει ασφαλή δεσμό και ο άλλος σύντροφος έχει ανασφαλής δεσμό) ομοιάζουν περισσότερο ως προς την ποιότητα της σχέσης τους με τα ασφαλή ή με τα ανασφαλής ζευγάρια. Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα τα ζευγάρια που έχουν τουλάχιστον ένα μέλος με ασφαλή δεσμό, έχουν πιο αρμονικές σχέσεις και λιγότερες συγκρούσεις (Cohn, Silver, Cowan, et al., 1992). Συνεπώς, όταν ένας από τους δύο συντρόφους έχει ασφαλή δεσμό, δημιουργεί συναισθηματικά ασφάλειας και ικανοποίησης και στον άλλον σύντροφο. Αντίθετα, η προσωπική ανασφάλεια γεικνύεται και επηρεάζει αρνητικά και τους δύο.

Ωστόσο, οι Senchak και Leonard (1992) διαπίστωσαν ότι τα ζευγάρια που και οι δύο σύντροφοι είχαν ασφαλή δεσμό ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα συζυγικής ικανοποίησης και εγγύτητας σε σύγκριση με τα μεικτά και τα ζευγάρια που και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό. Δεν βρέθηκαν διαφορές ανάμεσα στα ζευγάρια με μεικτό και ανασφαλή δεσμό, υπονοώντας ότι η ανασφάλεια του ενός συντρόφου μπορεί από μόνη της να έχει αρνητική επίδραση στην ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού.

Δεσμός με τους γονείς και ποιότητα της ερωτικής σχέσης

Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι η ικανότητα σύναψης ικανοποιητικών σχέσεων στην ενήλικη ζωή έχει τις ρίζες της στην πρώιμη παιδική ηλικία (Berscheid & Reis, 1998. Conger et al., 2000. Doyle et al., 2009, στο Pascuzzo, Cyr, & Moss, 2013. Cowan et al., in press, στο Cowan, & Cowan, 2007. Hazan & Shaver, 1987). Οι θετικές οικογενειακές εμπειρίες της παιδικής ηλικίας προωθούν τη σύναψη ασφαλών και σταθερών σχέσεων στην ενήλικη ζωή. Αντιθέτως, οι αρνητικές σχέσεις γονέα-παιδιού στην παιδική ηλικία έχουν συνδεθεί με την παρουσία δυσκολιών στη σύναψη και διατήρηση των στενών διαπροσωπικών σχέσεων κατά τη διάρκεια της εφηβικής και ενήλικης περιόδου (McCarthy & Taylor, 1999. Quinton, Pickles, Maughan & Rutter, 1993). Ειδικότερα, οι αρνητικές εμπειρίες στη σχέση με τη μητέρα και τον πατέρα συνδέονται με την παρουσία δεσμού τύπου εμμονής ή δεσμού τύπου αποφυγής/απορριπτικού (Haydon, Roisman, Marks, & Fraley, 2011).

Ο δεσμός γονέα-παιδιού και η ποιότητα της σχέσης τους, έτσι όπως είχε διαμορφωθεί κατά την παιδική ηλικία, επηρεάζουν την ποιότητα των ερωτικών σχέσεων (Holman & Busby, 2011) καθώς και την ποιότητα του έγγαμου βίου (Cowan, Cohn, Cowan & Pearson, 1996). Ειδικότερα, ο ασφαλής δεσμός στη βρεφική ηλικία προβλέπει τη συνεργασία, την ανταπόκριση και την καλύτερη ποιότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ των ερωτικών συντρόφων (Roisman, Collins, Sroufe, & Egeland, 2005, στο Pascuzzo, Cyr, & Moss, 2013). Ωστόσο,

οι μελέτες για τη σύνδεση της προσαρμογής του ενός συντρόφου στην ερωτική σχέση με τις αναπαραστάσεις του άλλου συντρόφου για το δεσμό με τους γονείς του είναι περιορισμένες. Με βάση τα αποτελέσματα ερευνών, φαίνεται ότι υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ του ρόλου που σχετίζεται με το φύλο και του δεσμού με τους γονείς για τον καθορισμό της ποιότητας της ερωτικής σχέσης (Davila, Bradbury, & Fincham, 1998. Paley, Cox, Harter, & Margand, 2002). Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι οι πρώιμες εμπειρίες των ανδρών και των γυναικών από το δεσμό με τη μητέρα τους επηρέαζαν την ικανοποίηση των ανδρών από την ερωτική τους σχέση. Αντιθέτως, οι πρώιμες εμπειρίες των ανδρών δεν επηρέαζαν την ποιότητα της ερωτικής σχέσης των γυναικών τους (Holman & Birch, 2001. Sabatelli & Bartle-Haring, 2003).

Ερωτήματα που προκύπτουν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση

Όσον αφορά τα δεδομένα που αφορούν τον τύπο του δεσμού στις ερωτικές σχέσεις και την ποιότητα της σχέσης, είναι σημαντικό να διερευνηθούν περαιτέρω: α) οι διαφορές φύλου που εντοπίζονται στη σύνδεση του τύπου του δεσμού του ενός συντρόφου με την ποιότητα της σχέσης του άλλου συντρόφου και β) εάν τα ζευγάρια στα οποία και τα δύο μέλη έχουν ασφαλή δεσμό έχουν καλύτερη ποιότητα σχέσης σε σύγκριση με τις δύο άλλες ομάδες ζευγαριών.

Όσον αφορά τα δεδομένα που αφορούν τις αντιλήψεις για το δεσμό με τους γονείς και την ποιότητα της ερωτικής σχέσης, απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση των διαφορών φύλου που εντοπίζονται στη σύνδεση μεταξύ των αντιλήψεων του ενός συντρόφου για το δεσμό με τους γονείς του και της ποιότητας της ερωτικής σχέσης του άλλου συντρόφου.

Στόχοι και υποθέσεις της έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σύνδεσης του τύπου του δεσμού στις ερωτικές σχέσεις και των αντιλήψεων για το δεσμό με τη μητέρα με την ποιότητα της σχέσης του

ζευγαριού. Οι υποθέσεις της παρούσας έρευνας διατυπώθηκαν με βάση την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και είναι οι εξής:

Τα άτομα με ασφαλή δεσμό αναμένεται να έχουν καλύτερη ποιότητα σχέσης με το/τη σύντροφό τους σε σύγκριση με τα άτομα που έχουν ανασφαλής δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό, τύπου εμμονής και αποφυγής-φοβικού τύπου.

Ο τύπος του δεσμού του ενός συντρόφου (ασφαλής δεσμός) αναμένεται να συνδέεται με την ποιότητα της σχέσης του άλλου συντρόφου (καλύτερη ποιότητα σχέσης).

Τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι έχουν ασφαλή δεσμό αναμένεται να έχουν καλύτερη ποιότητα σχέσης σε σύγκριση με τα ζευγάρια που οι δύο σύντροφοι έχουν ανασφαλής δεσμό ή με τα ζευγάρια που ο ένας σύντροφος έχει ασφαλή δεσμό και ο άλλος σύντροφος έχει ανασφαλής δεσμό (μικτά ζευγάρια).

Οι αντιλήψεις του ενός συντρόφου για τις πρώιμες εμπειρίες από το δεσμό με τη μητέρα αναμένεται να συνδέονται με την ποιότητα της ερωτικής σχέσης του ίδιου και του άλλου συντρόφου.

2. Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 65 νεαρά ζευγάρια, παντρεμένα (56.9%) ή ελεύθερα (43.1%), τα οποία συγκατοικούσαν. Η συγκατοίκηση αποτέλεσε προϋπόθεση συμμετοχής στην έρευνα. Με βάση το κριτήριο της συγκατοίκησης διασφαλίστηκε η παρουσία συντροφικής/συζυγικής και ερωτικής σχέσης. Τα ζευγάρια συγκατοικούσαν περί τα 3 χρόνια ($M.O. = 2.7$ έτη). Ο μέσος όρος ηλικίας των ανδρών ήταν 29.6 έτη και ο μέσος όρος ηλικίας των γυναικών ήταν 28.1 έτη. Αναφορικά με την εκπαίδευση, το 21.5% των ανδρών είχαν απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου, το 44.6% ήταν απόφοιτοι τεχνικής σχολής (ΟΑΕΔ ή ΙΕΚ) ή ΤΕΙ και το 30.7% είχαν πτυχίο ΑΕΙ ή μεταπτυχιακό/διδακτορικό δίπλωμα. Αντιστοίχως, το 15.4% των γυναικών είχαν απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου, το 36.9% ήταν απόφοιτοι τεχνικής σχο-

λής (ΟΑΕΔ ή ΙΕΚ) ή ΤΕΙ και το 46.1% ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ ή είχαν μεταπτυχιακό/διδακτορικό τίτλο. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν εργαζόμενοι. Ποσοστό 87.7% των ανδρών και 63.1% των γυναικών εργάζονταν. Όσον αφορά την ύπαρξη παιδιών στην οικογένεια, το 66.2% των ζευγαριών δήλωσαν ότι δεν είχαν παιδιά. Από τα ζευγάρια που είχαν παιδιά, το 24.6% είχαν ένα παιδί και το 9.2% είχαν δύο ή τρία παιδιά.

Ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Ερωτηματολόγιο για τα δημογραφικά στοιχεία

Τα δημογραφικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αφορούσαν την ηλικία, την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάσταση, την οικογενειακή κατάσταση, τη διάρκεια σχέσης, κοινής συμβίωσης και γάμου, καθώς και τον αριθμό των παιδιών στην οικογένεια.

Ερωτηματολόγιο για τις Αντιλήψεις για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή (Lichtenstein & Cassidy, 1991)

Για την αξιολόγηση των αντιλήψεων για τις πρώιμες εμπειρίες από το δεσμό με τη μητέρα χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο για τις Αντιλήψεις για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή (Perceptions of Adult Attachment Questionnaire, PAAQ, Lichtenstein & Cassidy, 1991). Το Ερωτηματολόγιο αυτό χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε ελληνικό πληθυσμό. Μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα από την πρώτη ερευνήτρια για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Κατόπιν εφαρμόστηκε η διαδικασία της αντίστροφης μετάφρασης από την ελληνική γλώσσα στην αγγλική από τη δεύτερη συγγραφέα. Προερχόμενο άμεσα από τη Συνέντευξη για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή, το Ερωτηματολόγιο για τις Αντιλήψεις για το Δεσμό στην Ενήλικη Ζωή είναι ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς που κατασκευάστηκε με σκοπό την αξιολόγηση τριών διαστάσεων των εσωτερικευμένων αναπαραστάσεων των ενηλίκων για το δεσμό: α) των αντιλήψεων για τις πρώιμες εμπειρίες δεσμού, β) της παρούσας αξιολόγησης αναφορικά με το δεσμό και γ) της αντίληψης για την πρόσβαση στις αναμνήσεις από την παιδική ηλικία. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 60 ερωτήσεις, οι οποίες βαθμολο-

γούνται βάσει μιας πεντάβαθμης κλίμακας τύπου Likert που κυμαίνεται από την τιμή 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως την τιμή 5 (συμφωνώ απόλυτα).

Η κλίμακα των αντιλήψεων για τις πρώιμες εμπειρίες δεσμού αποτελείται από 3 υποκλίμακες: τρυφερότητα/στοργή (7 ερωτήσεις), απόρριψη (13 ερωτήσεις) και αντιστροφή ρόλων (12 ερωτήσεις). Η κλίμακα της παρούσας αντίληψης για το δεσμό αποτελείται από 4 υποκλίμακες: ισορροπία/συγχώρεση των δυσκολιών της παιδικής ηλικίας (8 ερωτήσεις), απόρριψη των εμπειριών δεσμού (6 ερωτήσεις), ευαλωτότητα (5 ερωτήσεις) και θυμός (5 ερωτήσεις). Η κλίμακα της αντίληψης όσον αφορά την πρόσβαση στις εμπειρίες της παιδικής ηλικίας αποτελείται από την κλίμακα έλλειψης μνήμης των πρώιμων εμπειριών (4 ερωτήσεις). Οι βαθμολογίες σε όλες τις ερωτήσεις της κάθε υποκλίμακας αθροίζονται και υπολογίζεται ο μέσος όρος τους. Η υψηλότερη βαθμολογία σε κάθε υποκλίμακα αντανακλά την αντίληψη του υποκειμένου για τις πρώιμες εμπειρίες και την παρούσα αντίληψή του αναφορικά με το δεσμό με το πρόσωπο που του παρείχε φροντίδα.

Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε με τον συντελεστή α του Cronbach. Στην παρούσα έρευνα ο συντελεστής α για τις 3 υποκλίμακες των αντιλήψεων για τις πρώιμες εμπειρίες δεσμού είχε ως εξής: *Τρυφερότητα/Στοργή* $\alpha = .689$ για τους άνδρες και $\alpha = .796$ για τις γυναίκες, *Απόρριψη* $\alpha = .858$ για τους άνδρες και $\alpha = .847$ για τις γυναίκες, *Αντιστροφή ρόλων* $\alpha = .786$ για τους άνδρες και $\alpha = .765$ για τις γυναίκες. Ο συντελεστής α για τις 4 υποκλίμακες της παρούσας αντίληψης για το δεσμό είχε ως εξής: *Ευαλωτότητα* $\alpha = .680$ για τους άνδρες και $\alpha = .666$ για τις γυναίκες, *Ισορροπία/Συγχώρεση των δυσκολιών της παιδικής ηλικίας* $\alpha = .452$ για τους άνδρες και $\alpha = .547$ για τις γυναίκες, *Θυμός* $\alpha = .789$ για τους άνδρες και $\alpha = .670$ για τις γυναίκες, *Απόρριψη των εμπειριών δεσμού* $\alpha = .502$ για τους άνδρες και $\alpha = .515$ για τις γυναίκες. Ο συντελεστής α για την υποκλίμακα της αντίληψης όσον αφορά την πρόσβαση στις εμπειρίες της παιδικής ηλικίας είχε ως εξής: *Κλίμακα έλλειψης μνήμης των πρώιμων εμπειριών* $\alpha = .773$ για τους άνδρες και $\alpha = .820$ για τις γυναίκες.

Ερωτηματολόγιο Εμπειριών στις Διαπροσωπικές Σχέσεις (Brennan et al., 1998)

Η αξιολόγηση του δεσμού που συνάπτεται στις ερωτικές σχέσεις έγινε με το Ερωτηματολόγιο Εμπειριών στις Διαπροσωπικές Σχέσεις (Experiences in Close Relationships Inventory, ECR, Brennan, Clark & Shaver, 1998). Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μετάφραση των Vorria και Vairami (2007). Το Ερωτηματολόγιο Εμπειριών στις Διαπροσωπικές Σχέσεις αποτελεί ένα εργαλείο μέτρησης των διαστάσεων και των τύπων του δεσμού προς τους/τις ερωτικούς/ές συντρόφους. Πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς που αποτελείται από 36 ερωτήσεις, οι οποίες αντανακλούν το πώς νιώθει κάποιος για τις ερωτικές του σχέσεις. Οι απαντήσεις βαθμολογούνται βάσει μιας επτάβαθμης κλίμακας τύπου Likert που εκτείνεται από την τιμή 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως την τιμή 7 (συμφωνώ απόλυτα).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 2 κύριες διαστάσεις: α) Άγχος (18 προτάσεις) και β) Αποφυγή (18 προτάσεις), οι οποίες συνδυαστικά συνθέτουν τους τέσσερις τύπους δεσμού. Η διάσταση του άγχους αφορά την έντονη ενασχόληση με τις σχέσεις καθώς και το φόβο απόρριψης και εγκατάλειψης λόγω συχνών και υπερβολικών απαιτήσεων για έκφραση συναισθήματος και εμπλοκή του/της συντρόφου στη σχέση. Η διάσταση της αποφυγής αφορά στη δυσκολία προσέγγισης και εμπιστοσύνης του/της συντρόφου, καθώς και σε δυσκολίες με την έκφραση εγγύτητας και εξάρτησης από τον άλλο. Από το σύνολο των ερωτήσεων οι 10 έχουν αντίστροφη βαθμολογία και οι δύο διαστάσεις (άγχος και αποφυγή) προκύπτουν από το άθροισμα των αντίστοιχων ερωτήσεων. Οι τέσσερις τύποι δεσμού (ασφαλής, εμμονής, αποφυγής/απορριπτικός, αποφυγής-φοβικού τύπου) προκύπτουν με βάση υπολογισμούς που έγιναν με τη χρήση συντελεστών ταξινόμησης (Fisher's linear discriminant functions). Οι συντελεστές αυτοί βασίστηκαν σε δείγμα 1082 ατόμων (N= 1082) και έχουν δημοσιευτεί μαζί με το εργαλείο μέτρησης. Τα άτομα κατηγοριοποιούνται σε έναν από τους τέσσερις τύπους δεσμού, όταν η βαθμολογία τους στον έναν τύπο ξεπερνάει το

άθροισμα της βαθμολογίας τους στις τρεις υπολοίπες κατηγορίες δεσμού.

Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε με τον συντελεστή α του Cronbach. Στην παρούσα έρευνα ο συντελεστής α για την κάθε υποκλίμακα είχε ως εξής: *Αποφυγή* $\alpha = .875$ για τους άνδρες και $\alpha = .894$ για τις γυναίκες, *Άγχος* $\alpha = .894$ για τους άνδρες και $\alpha = .900$ για τις γυναίκες.

Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Spanier, 1976)

Η αξιολόγηση της ποιότητας της σχέσης του ζευγαριού έγινε με την Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Dyadic Adjustment Scale, DAS, Spanier, 1976). Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα στα ελληνικά (Petrogiannis, 1995). Πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο αποτελείται από 32 προτάσεις. Εξετάζει τη διαδικασία προσαρμογής στο γάμο και στη σχέση γενικότερα. Ο/Η κάθε ερωτώμενος/η καλείται να δηλώσει την απάντηση εκείνη που αντιπροσωπεύει καλύτερα τη σχέση με το/τη σύντροφό του/της.

Η Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής αξιολογεί 4 διαστάσεις της συζυγικής ή συντροφικής προσαρμογής. Οι διαστάσεις αυτές, οι οποίες αποτελούν και τις 4 επιμέρους υποκλίμακες του ερωτηματολογίου, είναι οι εξής: κλίμακα δυαδικής συναίνεσης (13 προτάσεις για το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας μεταξύ των συντρόφων σε μία σειρά ζητημάτων όπως οικονομικά, θρησκείας, νοικοκυριού, φίλων, κτλ.), κλίμακα δυαδικής ικανοποίησης (10 προτάσεις σχετικά με τη συνολική ευτυχία και ικανοποίηση σε αντιδιαστολή με τη συχνότητα των συγκρούσεων και τη σκέψη για λήξη της σχέσης), κλίμακα δυαδικής συνοχής (5 προτάσεις σχετικά με την από κοινού συμμετοχή σε δραστηριότητες όπως εξωτερικά ενδιαφέροντα και συζητήσεις) και κλίμακα έκφρασης στοργής (4 προτάσεις σχετικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα, την αγάπη και την έκφραση στοργής και τρυφερότητας).

Η βαθμολογία για την πλειονότητα των προτάσεων κυμαίνεται από 0 (αρνητικό) έως 5 (θετικό). Η πρόταση 31 βαθμολογείται από 0 έως 6, οι προτάσεις 23 και 24 από 0 έως 4 και οι προτάσεις

29 και 30 από 0 έως 1. Έτσι, η βαθμολογία της κλίμακας κυμαίνεται από 0 έως 151. Μια υψηλή βαθμολογία δηλώνει θετική στάση και εκτίμηση της συζυγικής/συντροφικής σχέσης.

Η εσωτερική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε με τον συντελεστή α του Cronbach. Στην παρούσα έρευνα ο συντελεστής α για τη συνολική κλίμακα είχε ως εξής: $\alpha = .882$ για τους άνδρες και $\alpha = .806$ για τις γυναίκες. Οι συντελεστές α για την κάθε υποκλίμακα ήταν: *υποκλίμακα δυαδικής συναίνεσης* $\alpha = .823$ για τους άνδρες και $\alpha = .593$ για τις γυναίκες, *υποκλίμακα δυαδικής ικανοποίησης* $\alpha = .746$ για τους άνδρες και $\alpha = .638$ για τις γυναίκες, *υποκλίμακα συνοχής* $\alpha = .742$ για τους άνδρες και $\alpha = .639$ για τις γυναίκες, *υποκλίμακα έκφρασης στοργής* $\alpha = .483$ για τους άνδρες και $\alpha = .449$ για τις γυναίκες.

Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Φίλοι και γνωστοί της πρώτης ερευνήτριας ενημερώθηκαν για την έρευνα και ρωτούσαν φιλικά και γνωστά τους ζευγάρια εάν θα ήθελαν να συμμετάσχουν σε μία έρευνα με στόχο τη διερεύνηση των σχέσεων του ζευγαριού. Στα ζευγάρια που δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα εστάλη, μέσω φίλων τους, ένας φάκελος ο οποίος περιείχε μια ενημερωτική επιστολή για το σκοπό της έρευνας και για τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, το έντυπο συναίνεσης συμμετοχής στην έρευνα και τα ερωτηματολόγια για συμπλήρωση κατ' οίκον. Ο χρόνος συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων κυμαινόταν από 20-30 λεπτά. Διαβεβαιώσαμε το κάθε ζευγάρι ότι οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια ήταν εμπιστευτικές και απόρρητες και ότι πρόσβαση στα δεδομένα θα είχε μόνο η ερευνήτρια. Επιπλέον, δόθηκε έμφαση στη σημασία της ανεξάρτητης συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και στη σημαντικότητα των ειλικρινών απαντήσεων. Τα ερωτηματολόγια εστάλησαν συνολικά σε 96 ζευγάρια. Το ποσοστό επιστροφής των ερωτηματολογίων ήταν 68% (65 ζευγάρια). Τα ερωτηματολόγια από 31 ζευγάρια δεν χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα, καθώς είτε δεν επεστράφησαν συμπληρωμένα είτε δεν συμπληρώθηκαν όλες οι ερωτήσεις.

Πίνακας 1

Ανάλυση διακύμανσης της ποιότητας της σχέσης ως προς τον τύπο του δεσμού των ανδρών

Τύποι δεσμού	Ασφαλής	Απορριπτικός	Εμμονής	Φοβικός	F	p	η ²
	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.			
	(T.A.)	(T.A.)	(T.A.)	(T.A.)			
Δυαδική προσαρμογή	121	108	111	110	4.26	.009	.17
	(9.05)	(14.76)	(16.32)	(6.53)			
Δυαδική συναίνεση	50.2	47.1	44.4	43.7	4.26	.009	.17
	(5.45)	(7.32)	(8.06)	(4.06)			
Έκφραση στοργής	10.2	8.9	8.8	8.2	5.62	.002	.22
	(1.22)	(1.88)	(2.03)	(1.05)			
Δυαδική ικανοποίηση	41.7	35.6	38.8	38.9	4.15	.010	.17
	(3.21)	(3.50)	(5.75)	(4.40)			

Σημείωση. Εμφανίζονται μόνο οι στατιστικώς σημαντικές αναλύσεις διακύμανσης μετά τη διόρθωση Bonferroni, στο επίπεδο σημαντικότητας $.05/4 = .0125$.

3. Αποτελέσματα

Έλεγχος υποθέσεων

Υπόθεση 1η: Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση, ο τύπος του δεσμού στις ερωτικές σχέσεις αναμενόταν να συνδέεται με την ποιότητα της σχέσης. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των μονοπαραγοντικών αναλύσεων διακύμανσης (One-way ANOVA) με εξαρτημένες μεταβλητές τις κλίμακες της δυαδικής προσαρμογής, δυαδικής συναίνεσης, έκφρασης στοργής, δυαδικής ικανοποίησης και δυαδικής συνοχής και ανεξάρτητη μεταβλητή τους τέσσερις τύπους δεσμού.

Ως προς τη δυαδική προσαρμογή, η ανάλυση διακύμανσης έδειξε σημαντική επίδραση του τύπου του δεσμού $F(3, 61) = 4.26, p = .009, \eta^2 = .17$. Ο έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων Tukey (HSD) έδειξε ότι οι άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 121, T.A. = 9.05$) διαφοροποιούνταν ($p = .032$) από τους άνδρες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 111, T.A. = 16.32$) και από τους άνδρες ($p = .039$) με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 110, T.A. = 6.53$), έχοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική προσαρμογή στη σχέση.

Ως προς τη δυαδική συναίνεση, ο τύπος του δεσμού επιδρούσε σε σημαντικό βαθμό $F(3, 61) = 4.26, p = .009, \eta^2 = .17$. Η στατιστική ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων για τη μελέτη των διαφοροποιήσεων στους μέσους όρους έδειξε ότι οι άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 50.2, T.A. = 5.45$) διαφοροποιούνταν ($p = .026$) από τους άνδρες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 44.4, T.A. = 8.06$) και από τους άνδρες ($p = .014$) με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 43.7, T.A. = 4.06$), έχοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική συναίνεση στη σχέση.

Ως προς την έκφραση στοργής, η ανάλυση διακύμανσης έδειξε σημαντική επίδραση του τύπου του δεσμού $F(3, 61) = 5.62, p = .002, \eta^2 = .22$. Ο έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων Tukey (HSD) έδειξε ότι οι άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 10.2, T.A. = 1.22$) διαφοροποιούνταν ($p = .038$) από τους άνδρες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 8.8, T.A. = 2.03$) και από τους άνδρες ($p = .001$) με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 8.2, T.A. = 1.05$), έχοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική έκφραση στοργής στη σχέση.

Ο τύπος του δεσμού είχε σημαντική επίδραση στη διάσταση της δυαδικής ικανοποίησης $F(3,$

Πίνακας 2
Ανάλυση διακύμανσης της ποιότητας της σχέσης των γυναικών
ως προς τον τύπο του δεσμού των ανδρών

Τύποι δεσμού	Ασφαλής	Απορριπτικός	Εμμονής	Φοβικός	F	p	η ²
	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.			
	(T.A.)	(T.A.)	(T.A.)	(T.A.)			
Διαδική προσαρμογή	121	110	113	108	7.33	.001	.26
	(10.27)	(5.50)	(10.45)	(6.16)			
Διαδική συναίνεση	50	45.5	48	44	5.74	.002	.22
	(4.65)	(4.75)	(5.17)	(3.52)			
Έκφραση στοργής	10.2	9.1	8.5	8.6	4.90	.004	.19
	(1.22)	(1)	(1.9)	(1.7)			

Σημείωση. Εμφανίζονται μόνο οι στατιστικές σημαντικές αναλύσεις διακύμανσης μετά τη διόρθωση Bonferroni, στο επίπεδο σημαντικότητας $.05/4 = .0125$.

61) = 4.15, $p = .010$, $\eta^2 = .17$. Η στατιστική ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων έδειξε ότι οι άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 41.7$, $T.A. = 3.21$) διαφοροποιούνταν ($p = .007$) από τους άνδρες με δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό ($M.O. = 35.6$, $T.A. = 3.50$), έχοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική ικανοποίηση από τη σχέση.

Όσον αφορά τον έλεγχο της πρώτης υπόθεσης για τις συμμετέχουσες, ο τύπος του δεσμού επιδρούσε στην έκφραση στοργής σε σημαντικό βαθμό $F(2, 61) = 4.90$, $p = .011$, $\eta^2 = .14$. Από τη στατιστική ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων προέκυψε ότι οι γυναίκες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 10.2$, $T.A. = 1.48$) διαφοροποιούνταν ($p = .009$) από τις γυναίκες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 8.8$, $T.A. = 1.63$), παρουσιάζοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική έκφραση στοργής στη σχέση.

Υπόθεση 2η: Σύμφωνα με τη δεύτερη υπόθεση αναμενόταν ότι, όσον αφορά τις ερωτικές σχέσεις, ο τύπος του δεσμού του ενός συντρόφου θα συνδεόταν με την ποιότητα της σχέσης του άλλου συντρόφου. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των αναλύσεων διακύμανσης με εξαρτημένες μεταβλητές τις κλίμακες της δυαδικής προσαρμογής, δυαδικής συ-

ναίνεσης και έκφρασης στοργής και ανεξάρτητη μεταβλητή τους τέσσερις τύπους δεσμού.

Η μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης (One-way ANOVA) έδειξε σημαντική επίδραση του τύπου του δεσμού των ανδρών στη δυαδική προσαρμογή των συντρόφων τους $F(3,61) = 7.33$, $p = .001$, $\eta^2 = .26$. Από τη μελέτη των διαφοροποιήσεων των μέσων όρων βρέθηκε ότι οι γυναίκες που είχαν άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 121$, $T.A. = 10.27$) διαφοροποιούνταν ($p = .001$) από τις γυναίκες που είχαν άνδρες με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 108$, $T.A. = 6.16$), από τις γυναίκες ($p = .023$) που είχαν άνδρες με δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό ($M.O. = 110$, $T.A. = 5.50$) και από τις γυναίκες ($p = .043$) που είχαν άνδρες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 113$, $T.A. = 10.45$), παρουσιάζοντας μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική προσαρμογή στη σχέση.

Ο τύπος του δεσμού των ανδρών επιδρούσε σε στατιστικώς σημαντικό βαθμό στη διάσταση της δυαδικής συναίνεσης των γυναικών $F(3,61) = 5.74$, $p = .002$, $\eta^2 = .22$. Ο έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων Tukey (HSD) έδειξε ότι το ποσοστό συναίνεσης των γυναικών ($p = .001$) που είχαν άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 50$, $T.A. = 4.65$) ήταν κατά μέσο όρο μεγαλύτερο σε σύγκριση με το ποσοστό συναίνεσης των γυναικών που είχαν

Πίνακας 3
Ανάλυση διακύμανσης της ποιότητας της σχέσης των ζευγαριών
ως προς τον τύπο του δεσμού των δύο συντρόφων

	Τύποι δεσμού			F	p	η ²
	AΣ/AΣ	AΣ/AN	AN/AN			
	M.O.	M.O.	M.O.			
	(T.A.)	(T.A.)	(T.A.)			
Δυαδική προσαρμογή	120	121	109	13.1	.001	.30
	(8.82)	(8.35)	(8.74)			
Δυαδική συναίνεση	49.8	49.7	44.8	9.60	.001	.24
	(4.05)	(4.87)	(4.36)			
Έκφραση στοργής	10.4	9.9	8.5	14.0	.001	.31
	(1.26)	(1.06)	(1.32)			
Δυαδική ικανοποίηση	41	41.5	37.9	6.82	.002	.18
	(3.8)	(2.69)	(3.7)			

Σημείωση 1η. Εμφανίζονται μόνο οι στατιστικές σημαντικές αναλύσεις διακύμανσης μετά τη διόρθωση Bonferroni, στο επίπεδο σημαντικότητας $.05/4 = .0125$. Σημείωση 2η. AΣ/AΣ = 2 σύντροφοι με ασφαλή δεσμό, AΣ/AN = 1 σύντροφος με ασφαλή δεσμό και 1 σύντροφος με ανασφαλή δεσμό, AN/AN = 2 σύντροφοι με ανασφαλή δεσμό.

άνδρες με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 44, T.A. = 3.52$).

Η επίδραση του τύπου του δεσμού των ανδρών στην έκφραση στοργής των γυναικών ήταν στατιστικώς σημαντική $F(3,61) = 4.90, p = .004, \eta^2 = .19$. Από τη στατιστική ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων βρέθηκε ότι το ποσοστό έκφρασης στοργής των γυναικών ($p = .007$) που είχαν άνδρες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 10.2, T.A. = 1.22$) ήταν κατά μέσο όρο μεγαλύτερο σε σύγκριση με το ποσοστό έκφρασης στοργής των γυναικών που είχαν άνδρες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 8.5, T.A. = 1.95$) και των γυναικών ($p = .014$) που είχαν άνδρες με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 8.6, T.A. = 1.71$).

Ο τύπος του δεσμού των γυναικών είχε σημαντική επίδραση στη διάσταση της έκφρασης στοργής των ανδρών $F(2,61) = 6.75, p = .002, \eta^2 = .18$. Από τη μελέτη των μέσων όρων προέκυψε ότι οι άνδρες ($p = .042$) που είχαν γυναίκες με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 10.2, T.A. = 1.64$) παρουσίαζαν

μεγαλύτερα κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντικά ποσοστά έκφρασης στοργής στην ερωτική τους σχέση σε σύγκριση με τους άνδρες που είχαν γυναίκες με δεσμό τύπου εμμονής ($M.O. = 8.2, T.A. = 1.7$) και τους άνδρες ($p = .002$) που είχαν γυναίκες με δεσμό φοβικού τύπου ($M.O. = 9.1, T.A. = 1.7$).

Υπόθεση 3η: Σύμφωνα με την τρίτη υπόθεση αναμενόταν ότι τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ασφαλή δεσμό θα διέφεραν από τα ζευγάρια στα οποία ο ένας είχε ασφαλή δεσμό και ο άλλος είχε ανασφαλή δεσμό και τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των μονοπαραγοντικών αναλύσεων διακύμανσης (One-way ANOVA) με εξαρτημένες μεταβλητές τις κλίμακες της δυαδικής προσαρμογής, δυαδικής συναίνεσης, έκφρασης στοργής και δυαδικής ικανοποίησης και ανεξάρτητη μεταβλητή την κατηγορική μεταβλητή, η οποία προέκυψε από το

συνδυασμό του τύπου του δεσμού των δύο συντρόφων.

Ο τύπος του δεσμού του ζευγαριού επιδρούσε σε σημαντικό βαθμό στη συνολική δυαδική προσαρμογή $F(2,62) = 13.10, p = .001, \eta^2 = .30$. Από τη μέθοδο των πολλαπλών συγκρίσεων βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο κατηγοριών ζευγαριού ($p = .001$): 2 σύντροφοι με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 120, T.A. = 8.82$) και 2 σύντροφοι με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 109, T.A. = 8.74$) καθώς και μεταξύ των δύο κατηγοριών ζευγαριού ($p = .001$): 2 σύντροφοι με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 109, T.A. = 8.74$) και 2 σύντροφοι ο ένας με ασφαλή και ο άλλος με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 121, T.A. = 8.35$). Από τους μέσους όρους φάνηκε ότι τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό, είχαν το μικρότερο ποσοστό στη συνολική προσαρμογή σε σύγκριση με τις δύο άλλες ομάδες.

Όσον αφορά τη δυαδική συναίνεση, προέκυψε σημαντική επίδραση του τύπου του δεσμού του ζευγαριού $F(2,62) = 9.60, p = .001, \eta^2 = .24$. Από τη μελέτη των μέσων όρων φάνηκε ότι διέφεραν μεταξύ τους οι ομάδες ($p = .003$): 2 σύντροφοι με ασφαλή δεσμό ($M.O. = 49.8, T.A. = 4.05$) και 2 σύντροφοι με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 44.8, T.A. = 4.36$) καθώς και οι ομάδες ($p = .002$): 2 σύντροφοι με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 44.8, T.A. = 4.36$) και 2 σύντροφοι ο ένας με ασφαλή και ο άλλος με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 49.7, T.A. = 4.87$), με τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό να εμφανίζουν το μικρότερο κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντικό ποσοστό συναίνεσης.

Η επίδραση του τύπου του δεσμού του ζευγαριού στην έκφραση στοργής των δύο συντρόφων ήταν στατιστικώς σημαντική $F(2,62) = 14.00, p = .001, \eta^2 = .31$. Οι μέσοι όροι που διέφεραν ήταν αυτοί μεταξύ των ζευγαριών ($p = .001$) με δύο μέλη ασφαλή ($M.O. = 10.4, T.A. = 1.26$) και των ζευγαριών με δύο μέλη ανασφαλή ($M.O. = 8.5, T.A. = 1.32$), καθώς και αυτοί μεταξύ των ζευγαριών ($p = .002$) που αποτελούνταν από ένα μέλος με ασφαλή δεσμό και ένα μέλος με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 9.9, T.A. = 1.06$) και των ζευγαριών που αποτελούνταν από δύο μέλη με ανα-

σφαλή δεσμό ($M.O. = 8.5, T.A. = 1.32$), με τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό να εμφανίζουν μικρότερο μέσο όρο στην έκφραση στοργής.

Όσον αφορά τη δυαδική ικανοποίηση, η επίδραση του τύπου του δεσμού του ζευγαριού ήταν σημαντική $F(2,62) = 6.82, p = .002, \eta^2 = .18$. Οι μέσοι όροι που διέφεραν ήταν αυτοί μεταξύ των ζευγαριών ($p = .004$) με δύο μέλη με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 37.9, T.A. = 3.73$) και των ζευγαριών με ένα μέλος με ασφαλή και το άλλο μέλος με ανασφαλή δεσμό ($M.O. = 41.5, T.A. = 2.69$), με τα ζευγάρια στα οποία ο ένας σύντροφος ήταν ασφαλής να εμφανίζουν μεγαλύτερη κατά μέσο όρο στατιστικώς σημαντική ικανοποίηση στη σχέση.

Υπόθεση 4η: Σύμφωνα με την τέταρτη υπόθεση οι αντιλήψεις για τις πρώιμες εμπειρίες δεσμού αναμένονταν να επιδρούν στην ποιότητα της ερωτικής σχέσης. Για να ελεγχθεί η παραπάνω υπόθεση εφαρμόστηκαν στα δεδομένα μια σειρά αναλύσεων πολλαπλής παλινδρόμησης με τη μέθοδο «κατά βήμα».

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μεταβλητή της απόρριψης αποτέλεσε παράγοντα πρόβλεψης της δυαδικής προσαρμογής και συνοχής στη σχέση. Η απόρριψη των γυναικών από τη μητέρα τους επηρέαζε αρνητικά την προσαρμογή ($\beta = -.272, p = .028, R^2 = .074$) και συνοχή ($\beta = -.258, p = .038, R^2 = .066$) τους στη συντροφική σχέση. Οι γυναίκες που δήλωσαν ότι βίωσαν μεγαλύτερη απόρριψη στη σχέση με τη μητέρα τους στην παιδική τους ηλικία είχαν χειρότερη προσαρμογή στη σχέση με το σύντρόφό τους, συζητούσαν σε μικρότερο βαθμό για διάφορα θέματα και συνεργάζονταν λιγότερο μαζί του στην εκπόνηση σπιτικών εργασιών.

Για τον παράγοντα της δυαδικής ικανοποίησης προβλεπτική αξία είχε ο παράγοντας της τρυφερότητας/στοργής ($\beta = .281, p = .023, R^2 = .079$). Οι γυναίκες που ήταν περισσότερο ικανοποιημένες από την ερωτική τους σχέση είχαν πιο στοργική σχέση με τη μητέρα τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με την τέταρτη υπόθεση αναμενόταν ότι οι αντιλήψεις του ενός συντρόφου για τις πρώιμες εμπειρίες από το δεσμό με τη μη-

τέρα θα σχετίζονταν με την ποιότητα της ερωτικής σχέσης του άλλου συντρόφου. Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έδειξαν ότι η απόρριψη των ανδρών από τη μητέρα τους επηρέαζε αρνητικά την προσαρμογή ($\beta = -.284, p = .022, R^2 = .081$), συναίνεση ($\beta = -.264, p = .034, R^2 = .070$) και ικανοποίηση ($\beta = -.254, p = .041, R^2 = .065$) των γυναικών τους στη σχέση. Οι γυναίκες των οποίων οι άνδρες δήλωσαν ότι βίωσαν μεγαλύτερη απόρριψη στη σχέση με τη μητέρα τους κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας είχαν χειρότερη προσαρμογή, περισσότερες διαφωνίες και μικρότερο βαθμό ικανοποίησης από τη σχέση με το σύντροφό τους.

4. Συζήτηση

Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση αναμενόταν ότι τα άτομα με ασφαλή δεσμό θα είχαν καλύτερη ποιότητα σχέσης με το/τη σύντροφό τους. Πράγματι, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα άτομα με ασφαλή δεσμό διατηρούν μια πιο αρμονική συντροφική/συζυγική σχέση, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τις δηλώσεις τους, σε σύγκριση με τα άτομα που έχουν ανασφαλή δεσμό. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε συμφωνία με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών που επιβεβαιώνουν την αρνητική επίδραση του ανασφαλούς τύπου του δεσμού στην ικανοποίηση από τη σχέση (Alexandrov, Cowan, & Cowan, 2005. Collins & Read, 1990. Davila, Bradbury, & Fincham, 1998. Feeney, 1994. Feeney, Noller, & Callan, 1994. Hazan & Shaver, 1987. Senchak & Leonard, 1992. Simpson, 1990).

Ειδικότερα, όσον αφορά το δεσμό τύπου έμμονης φαίνεται ότι τα χαρακτηριστικά του έμμονου τύπου ασκούν αρνητική επίδραση στη διαπροσωπική αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ του ζευγαριού, με αποτέλεσμα να μειώνεται η συνολική προσαρμογή στη σχέση. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έμμονου τύπου είναι τα υψηλά επίπεδα άγχους εγκατάλειψης, το αρνητικό μοντέλο για τον εαυτό, καθώς επίσης και η συμπεριφορά εξάρτησης και ελέγχου στο πλαίσιο της σχέσης με το/τη σύντροφο (Bartholomew, 1990).

Όσον αφορά το δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό, τα άτομα με δεσμό τύπου αποφυγής/απορριπτικό βλέπουν τις σχέσεις ως μη αποδοτικές και ασήμαντες. Γι' αυτό αποφεύγουν την εγγύτητα με στόχο να μεγιστοποιήσουν την αυτονομία τους (Hazan & Shaver, 1987). Επομένως, η αποφυγή της εγγύτητας φαίνεται να είναι το στοιχείο που ασκεί τη μεγαλύτερη αρνητική επίδραση στην ικανοποίηση από τη σχέση, υπονομευώντας την.

Όσον αφορά το δεσμό φοβικού τύπου, τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης δείχνουν ότι ο συνδυασμός ενός αρνητικού μοντέλου για τον εαυτό και τον άλλον επηρεάζει αρνητικά την αλληλεπίδραση των ατόμων με τους/τις συντρόφους τους (Monteoliva, & Garcia-Martinez, 2005). Τα άτομα με δεσμό φοβικού τύπου έχουν μάθει ότι η αλληλεπίδραση με τους άλλους οδηγεί στην απόρριψη και συνεπώς αποφεύγουν την εγγύτητα, σαν μέσο προστασίας, με σκοπό να επικυρώσουν την αυτοαξία τους και να αποφύγουν την οδύνη της απόρριψής τους από τους άλλους (Collins & Read, 1990. Feeney, 1994. Feeney, Noller, & Callan, 1994. Simpson, 1990). Επικεντρώνονται λοιπόν λιγότερο στη διατήρηση της εγγύτητας με τους/τις συντρόφους τους και έτσι μειώνεται η συνολική προσαρμογή τους στις σχέσεις.

Αναφορικά με τη δεύτερη υπόθεση υποθέσαμε ότι η ύπαρξη ασφαλούς δεσμού του ενός συντρόφου θα σχετιζόταν θετικά με την εκτίμηση της ποιότητας της σχέσης του άλλου συντρόφου, ενώ και οι τρεις τύποι ανασφαλούς δεσμού θα σχετίζονταν αρνητικά με την αναφερόμενη ποιότητα της σχέσης. Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έρχονται σε αντιδιαστολή με τα αποτελέσματα μελετών που αναφέρουν ότι η ποιότητα της ερωτικής σχέσης των γυναικών δεν σχετίζεται με τον τύπο του δεσμού των ανδρών τους καθώς και ότι ο ασφαλής δεσμός των γυναικών συνδέεται με την ποιότητα και ικανοποίηση των συντρόφων τους από τη μεταξύ τους σχέση (Kirkpatrick & Davis, 1994).

Ειδικότερα, το αποτέλεσμα αναφορικά με την απουσία επίδρασης του τύπου του δεσμού των γυναικών στη συνολική ποιότητα της σχέσης των ανδρών τους μπορεί να ερμηνευτεί με βάση τα πα-

ραδοσιακά στερεότυπα και τη διαφορετική κοινωνικοποίηση στο ρόλο του φύλου. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες κοινωνικοποιούνται με σκοπό να επιτύχουν τη συναισθηματική εγγύτητα στις σχέσεις τους, ενώ οι άνδρες κοινωνικοποιούνται με σκοπό να δομήσουν μια ανεξάρτητη ταυτότητα και να διατηρήσουν την προσωπική τους ελευθερία (Hatfield, 1983). Επιπλέον, οι γυναίκες σε σύγκριση με τους άνδρες έχουν την τάση να είναι πιο προσανατολισμένες στις σχέσεις και συνεπώς έχουν μεγαλύτερη επίγνωση για την επίδραση που ασκεί ο δεσμός με τους συντρόφους τους στην ικανοποίησή τους από τις στενές σχέσεις (Fehr, 2004. Vogel, Wester, Heesacker, & Madon, 2003). Αντιθέτως, οι άνδρες εμφανίζουν μειωμένη εξάρτηση και δέσμευση στη σχέση με τη σύντροφό τους και γι' αυτό πιθανόν αντιλαμβάνονται ότι η ποιότητα της σχέσης τους επηρεάζεται περισσότερο από δικά τους χαρακτηριστικά παρά από χαρακτηριστικά της σχέσης με τη σύντροφό τους. Οι παραπάνω σημαντικές διαφορές εκδηλώνονται στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις και φαίνεται να επηρεάζουν τη διαφορετική επίδραση του τύπου του δεσμού του ενός συντρόφου στην ποιότητα της σχέσης του άλλου συντρόφου, ως συνάρτηση του φύλου.

Σύμφωνα με την τρίτη υπόθεση αναμενόταν ότι τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ασφαλή δεσμό, θα είχαν καλύτερη ποιότητα σχέσης σε σύγκριση με τα ζευγάρια στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ανασφαλή δεσμό ή με τα μεικτά ζευγάρια. Πράγματι, παρουσιάστηκαν διαφορές σε όλες τις διαστάσεις της δυαδικής προσαρμογής εκτός από τη διάσταση της δυαδικής συνοχής, συγκρίνοντας τις ομάδες των ζευγαριών που είχαν και οι δύο σύντροφοι ασφαλή δεσμό και των μεικτών ζευγαριών, με την ομάδα των ζευγαριών που είχαν και οι δύο σύντροφοι ανασφαλή δεσμό. Ωστόσο, δεν παρουσιάστηκαν διαφορές σε καμία διάσταση μεταξύ των ζευγαριών στα οποία και οι δύο σύντροφοι είχαν ασφαλή δεσμό και των μεικτών ζευγαριών. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τα αποτελέσματα άλλων μελετών με βάση τα οποία δεν φαίνεται να διαφέρουν ως προς την ποιότητα της αλληλεπίδρασής τους οι ομάδες που έχουν δύο μέ-

λη με ασφαλή δεσμό με τις ομάδες όπου ο ένας εκ των δύο συντρόφων έχει ασφαλή δεσμό.

Είναι πιθανόν οι σύντροφοι με ασφαλή δεσμό να παρουσιάζουν καλή λειτουργικότητα μέσα σε μία σχέση ή γάμο ανεξάρτητα από τον ανασφαλή τύπο του δεσμού των συντρόφων τους ενώ για τους συντρόφους με ανασφαλή δεσμό είναι πιθανόν να διακυβεύεται η λειτουργικότητά τους, όταν συνάπτουν σχέση με συντρόφους που έχουν επίσης ανασφαλή δεσμό. Η θετική διαπροσωπική επικοινωνία που αναπτύσσεται μεταξύ των συντρόφων, εξαιτίας της παρουσίας ασφαλή δεσμού στον έναν εκ των δύο, φαίνεται να ενισχύει την εκδήλωση θετικών συναισθημάτων και θετικής συμπεριφοράς από μέρους του συντρόφου που έχει ανασφαλή δεσμό στο πλαίσιο της μεταξύ τους σχέσης (Mikulincer, Florian, Cowan, & Cowan, 2002. Mikulincer & Shaver, 2003. Pietromonaco & Barrett, 1997).

Σύμφωνα με την τέταρτη υπόθεση αναμενόταν ότι οι αντιλήψεις του ενός συντρόφου για τις πρώτες εμπειρίες από το δεσμό με τη μητέρα θα συνδέονταν με την ποιότητα της ερωτικής σχέσης του ίδιου και του άλλου συντρόφου. Η απόρριψη προέβλεπε αρνητικά την προσαρμογή και τη συμμετοχή των γυναικών σε κοινές δραστηριότητες με το σύντροφό τους, ενώ η τρυφερότητα/στοργή προέβλεπε θετικά την ικανοποίησή τους από τη συντροφική σχέση.

Η τρυφερότητα/στοργή στη σχέση με τη μητέρα σχετίζεται με υψηλή ικανοποίηση από την ερωτική σχέση, καθώς το άτομο έχει θετικές προσδοκίες ότι και οι μετέπειτα σχέσεις που θα συνάψει θα χαρακτηρίζονται από στοργικότητα, αγάπη και υποστήριξη (Dinero, Conger, Shaver, Widaman, & Larsen-Rife, 2008. Feldman, Gowan, & Fisher, 1998, στο Parade, Supple & Helms, 2012. Seiffge-Krenke, Shulman, & Klessinger, 2001). Αντιθέτως, η απόρριψη από τη μητέρα σχετίζεται με χαμηλή προσαρμογή στην ερωτική σχέση, καθώς το άτομο διαμορφώνει αρνητικές αναπαραστάσεις για τον εαυτό του και αρνητικές προσδοκίες για τη συμπεριφορά του/της συντρόφου του (Baldwin et al., 1993. Mikulincer & Arad, 1999). Αισθάνεται ότι δεν αξίζει την αγάπη και τη στήριξη του/της συντρόφου του. Πιστεύει, επίσης, ότι ο/η σύντροφος θα είναι αδιάφορος/η και δεν θα αντα-

ποκρίνεται στις συναισθηματικές του ανάγκες. Γι' αυτό αρνείται τις ανάγκες δεσμού, αποφεύγει να εμπλακεί συναισθηματικά και δεν αναζητάει την εγγύτητα στη σχέση με το/τη σύντροφό του. Με αυτόν τον τρόπο όμως υπονομεύεται η συνολική προσαρμογή του στη σχέση.

Το αποτέλεσμα της παρούσας μελέτης ότι η σύνδεση μεταξύ των πρώιμων εμπειριών και της ποιότητας της ερωτικής σχέσης είναι μεγαλύτερη για τις γυναίκες παρά για τους άνδρες είναι συνεπές με τα υπάρχοντα βιβλιογραφικά δεδομένα (Feldman et al., 1998. Holman & Birch, 2001, στο Parade, Supple & Helms, 2012). Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι η κοινωνικοποίηση στο ρόλο του φύλου περιλαμβάνει για τους άνδρες την απομάκρυνση από την οικογένεια, ενώ για τις γυναίκες περιλαμβάνει τη δημιουργία νέων συναισθηματικών δεσμών αλλά και τη διατήρηση των δεσμών με την οικογένεια κατάγωγής τους (Caspi & Elder, 1988. Seiffge-Krenke, 1999).

Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες ορίζουν τον εαυτό τους μέσω της διαρκούς εμπειρίας με το πρόσωπο που τους παρέχει την πρωταρχική φροντίδα, συνήθως τη μητέρα (Knudson-Martin, 1994). Επιπροσθέτως, η επιθυμία των γυναικών για τη σύναψη ερωτικών σχέσεων πηγάζει από την επιθυμία τους να διατηρήσουν εσωτερικά τη σχέση με τη μητέρα τους και να ικανοποιήσουν την ανάγκη που έχουν για εγγύτητα. Οι γυναίκες αναπαράγουν μέσω της μητρότητας τη σχέση με τη μητέρα τους (Chodorow, 1978). Αντιθέτως, η σχέση με τη μητέρα είναι πιθανόν να γίνεται αντιληπτή από τους άνδρες ως χρονικά απομακρυσμένη σε σύγκριση με την παρούσα σχέση που διατηρούν με τη σύντροφό τους. Η σχέση των ανδρών με τη σύντροφό τους ικανοποιεί τις συναισθηματικές ανάγκες που έχουν για εγγύτητα, αγάπη και επιβεβαίωση (Chodorow, 1978). Επομένως, οι γυναίκες είναι πιο πιθανόν σε σύγκριση με τους άνδρες να μεταφέρουν στις μετέπειτα ενήλικες στενές τους σχέσεις τα κατάλοιπα των πρώιμων εμπειριών από τις σχέσεις δεσμού με τους γονείς τους. Κατά συνέπεια, η ποιότητα της σχέσης με την οικογένεια κατάγωγής επηρεάζει περισσότερο την ποιότητα των ερωτικών σχέσεων των γυναικών παρά των ανδρών.

5. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, τα κυριότερα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας είναι τα εξής:

- α) Οι άνδρες και οι γυναίκες που είχαν ασφαλή δεσμό στην ερωτική σχέση, είχαν καλύτερη συνολική προσαρμογή στη συντροφική τους σχέση.
- β) Ο ασφαλής δεσμός των ανδρών λειτουργούσε προστατευτικά για την προσαρμογή των γυναικών τους στη σχέση, ενώ ο ανασφαλής δεσμός των ανδρών, εκφραζόμενος με οποιαδήποτε μορφή του (αποφυγής/απορριπτικός, εμμονής, φοβικός), «υπέσκαπτε» την προσαρμογή των γυναικών στη μεταξύ τους σχέση.
- γ) Η ασφάλεια ή η ανασφάλεια στο δεσμό των ανδρών με τις συντρόφους τους επηρέαζε θετικά ή αρνητικά, αντίστοιχα, την προσαρμογή τους στη σχέση ανεξάρτητα από τον τύπο του δεσμού των γυναικών τους.
- δ) Η εν δυνάμει αρνητική επίδραση του ανασφαλούς δεσμού του ενός συντρόφου ρυθμίστηκε από την παρουσία ασφαλούς δεσμού στον άλλο σύντροφο.
- ε) Οι γυναίκες που είχαν απορριφθεί από τη μητέρα τους αλλά και οι γυναίκες των οποίων οι άνδρες είχαν απορριφθεί από τη μητέρα τους στην παιδική τους ηλικία, είχαν χαμηλότερη προσαρμογή στην ερωτική τους σχέση. Παρότι φάνηκε ότι η απόρριψη από τη μητέρα δεν επηρέαζε την προσαρμογή των ανδρών στην ερωτική τους σχέση, το γεγονός ότι επηρέαζε αρνητικά την προσαρμογή των συντρόφων τους στη σχέση δείχνει ότι οι εμπειρίες απόρριψης και των δύο συντρόφων από τη μητέρα τους στην παιδική ηλικία «σαμποτάρουν» την ερωτική τους σχέση. Συνεπώς, η προσαρμογή και των δύο μελών του ζευγαριού στη σχέση επηρεαζόταν αρνητικά, μέσω της χαμηλής προσαρμογής των γυναικών στη σχέση. Ωστόσο, θα πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί στη γενίκευση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, διότι υπάρχουν κάποιες μεθοδολογικές αδυναμίες. Οι βασικοί περιορισμοί της παρούσας μελέτης ήταν ότι η παρούσα έρευνα ήταν συγχρονική, το δείγμα δεν ήταν τυχαίο, ο μικρός αριθ-

μός των συμμετεχόντων και η χρήση ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς αντί των συνεντεύξεων.

Βιβλιογραφία

- Alexandrov, E.O., Cowan, P.A., & Cowan, C.P. (2005). Couple attachment and the quality of marital relationships: Method and concept in the validation of the new couple attachment interview and coding system, *Attachment & Human Development*, 7(2), 123-152.
- Baldwin, M.W., Fehr, B., Keedian, E., & Seidel, M. (1993). An exploration of the relational schemata underlying attachment styles: Self-report and lexical decision approaches, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 746-754.
- Banse, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects, *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 273-282.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective, *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K., & Shaver, P.R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge? In J.A. Simpson & W.S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 25-45). New York: Guilford Press.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss: Attachment* (Vol. 1). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation: Anxiety and Anger* (Vol. 2). New York: Basic Books.
- Brennan, K.A., Clark, C.L., & Shaver, P.R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J.A. Simpson & W.S. Rhodes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: The Guilford Press.
- Caspi, A., & Elder, G.H. (1988). Childhood precursors of the life course: Early personality and life disorganization. In E.M. Hetherington, R.M. Lerner, & M. Perlmutter (Eds.), *Child development in life-span perspective* (pp. 115-142). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cassidy, J., & Shaver, P.R. (1999). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York: Guilford Press.
- Chodorow, N. (1978). *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. University of California Press.
- Cohn, D.A., Silver, D.H., Cowan, C.P., Cowan, P.A., & Pearson, J. (1992). Working models of childhood attachment and couple relationships, *Journal of Family Issues*, 13(4), 432-449.
- Collins, N.L., Cooper, M.L., Albino, A., & Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship functioning and partner choice, *Journal of Personality*, 70(6), 965-1008.
- Collins, N.L., Ford, M.B., Guichard, A.C., & Allard, L.M. (2006). Working models of attachment and attribution process in intimate relationships, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(2), 201-219.
- Collins, N.L., & Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models and relationship quality in dating couples, *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Cowan, P.A. (1997). Beyond meta-analysis: A plea for a family systems view of attachment, *Child Development*, 68(4), 601-603.
- Cowan, P.A., Cohn, D.A., Cowan, C.P., & Pearson, J.L. (1996). Parent's attachment histories and children's externalizing and internalizing behaviors: Exploring family systems models of linkage, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(1), 53-63.
- Cowan, P.A., & Cowan, C.P. (2007). Attachment Theory: Seven Unresolved Issues and Questions for Future Research, *Research in Human Development*, 4(3-4), 181-201.
- Creasey, G. (2002). Associations between working models of attachment and conflict management behavior in romantic couples, *Journal of Counseling Psychology*, 49(3), 365-375.
- Creasey, G., & Hesson-McInnis, M. (2001). Affective responses, cognitive appraisals, and conflict tactics in late adolescent romantic relationships: Associations with attachment orientations, *Journal of Counseling Psychology*, 48(1), 85-96.
- Davila, J., Bradbury, T.N., & Fincham, F.D. (1998). Negative affectivity as a mediator of the association between adult attachment and marital satisfaction, *Personal Relationships*, 5(4), 467-484.
- Davila, J., Karney, B.R., & Bradbury, T.N. (1999). Attachment change processes in the early years of

- marriage, *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(5), 783-802.
- Dinero, R.E., Conger, R.D., Shaver, P.R., Widaman, K.F., & Larsen-Rife, D. (2008). Influence of family of origin and adult romantic partners on romantic attachment security, *Journal of Family Psychology*, 22(4), 622-632.
- Feeney, J.A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage, *Personal Relationships*, 1(4), 333-348.
- Feeney, J.A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. In J. Cassidy & P.R. Shaver, (Eds.), *Handbook of attachment* (pp. 355-377). New York: Guilford.
- Feeney, J.A. (2002). Attachment, marital interaction and relationship satisfaction: A diary study, *Personal Relationships*, 9(1), 39-55.
- Feeney, J.A., Noller, P., & Callan, V.J. (1994). Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships: Attachment processes in adulthood* (Vol. 5, pp. 269-308). Bristol, PA: Kingsley.
- Fehr, B. (2004). Intimacy expectations in same-sex friendships: a prototype interaction-pattern model, *Journal of Personal and Social Psychology*, 86(2), 265-284.
- Fraley, R.C., & Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions, *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1985). *Adult Attachment Interview*. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley.
- Griffin, D.W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment, *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445.
- Hatfield, E. (1983). What do women want from love and sex? In E.R. Allgeier & N.B. McCormick (Eds.) *Changing boundaries* (pp. 106-134). Palo Alto, CA: Mayfield Publishing Co.
- Haydon, K.C., Roisman, G.I., Marks, M.J., & Fraley, R.C. (2011). An empirically derived approach to the latent structure of the Adult Attachment Interview: Additional convergent and discriminant validity evidence, *Attachment & Human Development*, 13(5), 503-524.
- Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 5, pp. 151-178). London: Jessica Kingsley.
- Holman, T.B., & Birch, P.J. (2001). Family-of-origin structures and processes and adult children's marital quality. In T.B. Holman et al (Eds.), *Premarital Prediction of marital quality or breakup* (pp. 79-103). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Holman, T.B., & Busby, D.M. (2011). Family-of-Origin, Differentiation of Self and Partner, and Adult Romantic Relationship Quality, *Journal of Couple & Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 10(1), 3-19.
- Jones, J.T., Cunningham, J.D. (1996). Attachment styles and other predictors of relationship satisfaction in dating couples, *Personal Relationships*, 3(4), 387-399.
- Kirkpatrick, L.A., & Davis, K.E. (1994). Attachment style, gender and relationship stability: A longitudinal analysis, *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502-512.
- Knudson-Martin, C. (1994). The female voice: Applications to Bowen's family systems theory, *Journal of Marital and Family Therapy*, 20(1), 35-46.
- Lichtenstein, J., & Cassidy, J. (1991). *The Inventory of Adult Attachment Questionnaire: Validation of a new measure*. Paper presented at the meetings of the Society for Research in Child Development, Seattle.
- McCarthy, G., & Taylor, A. (1999). Avoidant/ambivalent attachment style as a mediator between abusive childhood experiences and adult relationship difficulties, *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 40(3), 465-477.
- Mikulincer, M., & Arad, D. (1999). Attachment working models and cognitive openness in close relationships: A test of chronic and temporary accessibility effects, *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(4), 710-725.
- Mikulincer, M., & Erev, I. (1991). Attachment style and structure of romantic love, *British Journal of Social Psychology*, 30(4), 273-291.
- Mikulincer, M., Florian, V., Cowan, P.A., & Cowan, C.P. (2002). Attachment Security in couple relationships: A systemic model and its implications for family dynamics, *Family Process*, 41(3), 405-434.
- Mikulincer, M., & Shaver, P.R. (2003). The attachment

- behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In M.P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 35, pp. 53-152). San Diego, CA: Academic Press.
- Monteoliva, A., & Garcia-Martinez, J.M.A. (2005). Adult attachment style and its effects on the quality of romantic relationships in Spanish students, *Journal of Social Psychology, 145*(6), 745-747.
- Paley, B., Cox, M.J., Harter, K.S.M., & Margand, N.A. (2002). Adult attachment stance and spouses' marital perceptions during the transition to parenthood, *Attachment and Human Development, 4*(3), 340-360.
- Parade, S.H., Supple, A.J., & Helms, H.M. (2012). Parenting During Childhood Predicts Relationship Satisfaction in Young Adulthood: A Prospective Longitudinal Perspective, *Marriage & Family Review, 48*(2), 150-169.
- Pascuzzo, K., Cyr, C., & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies, *Attachment & Human Development, 15*(1), 83-103.
- Petrogiannis, K. G. (1995). *Psychological development at 18 months of age as a function of child care experience in Greece [dissertation]*. Cardiff: University of Wales.
- Pietromonaco, P.R., & Barrett, L.F. (1997). Working models of attachment and daily social interactions, *Journal of Personality and Social Psychology, 73*(6), 1409-1423.
- Pinquart, M., Feubner, C., & Ahnert, L. (2013). Meta-analytic evidence for stability in attachments from infancy to early adulthood, *Attachment & Human Development, 15*(2), 189-218.
- Quinton, D., Pickles, A., Maughan, B., & Rutter, M. (1993). Partners, peers, and pathways: Assortative pairing and continuities in conduct disorder, *Development and Psychopathology, 5*(4), 763-783.
- Sabatelli, R.M., & Bartle-Haring, S. (2003). Family of origin experiences and adjustment in married couples, *Journal of Marriage and Family, 65*(1), 159-169.
- Seiffge-Krenke, I. (1999). Families with daughters, families with sons: Different challenges for family relationships and marital satisfaction? *Journal of Youth and Adolescence, 28*(3), 325-342.
- Seiffge-Krenke, I., Shulman, S., & Klessinger, N. (2001). Adolescent precursors of romantic relationships in young adulthood, *Journal of Social and Personal Relationships, 18*(3), 327-346.
- Senchak, P.R., & Leonard, K. (1992). Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples, *Journal of Social and Personal Relationships, 9*(1), 51-64.
- Shaver, P.R., & Brennan, K.A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes, *Personality and Social Psychology Bulletin, 18*(5), 536-545.
- Shaver, P.R., & Mikulincer, M. (2002). Dialogue on adult attachment: Diversity and integration, *Attachment and Human Development, 4*(2), 243-257.
- Simpson, J.A. (1990). The influence of attachment styles on romantic relationships, *Journal of Personality and Social Psychology, 59*(5), 971-980.
- Simpson, J.A., & Rhodes, W.S. (1998). *Attachment Theory and Close Relationships*. New York: Guilford Press.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads, *Journal of Marriage and the Family, 38*(1), 15-28.
- Tran, S., & Simpson, J.A. (2009). Pro relationship maintenance behaviors: The joint roles of attachment and commitment, *Journal of Personality and Social Psychology, 97*(4), 685-698.
- Treboux, D., Crowell, J.A., & Waters, E. (2004). When "new" meets "old": Configurations of adult attachment representations and their implications for marital functioning, *Developmental Psychology, 40*(2), 295-314.
- Tucker, J.S., & Anders, S.L. (1998). Adult attachment style and nonverbal closeness in dating couples, *Journal of Nonverbal Behavior, 22*(2), 109-124.
- Vogel, D.L., Wester, S.R., Heesacker, M., & Madon, S. (2003). Confirming sex stereotypes: A social role perspective, *Sex Roles, 48*(11-12), 519-528.
- Vorria, P., Vairami, M., Gialaouzidis, M., Kotroni, E., Koutra, G., Markou, N., Marti, E., & Pantoleon, I. (2007). Romantic relationships, attachment styles, and experiences of childhood, *Hellenic Journal of Psychology, 4*(3), 281-309.
- West M., & Sheldon-Keller. (1994). *Patterns of Relating*. New York: Guilford University Press.
- Whisman, M.A., & Allan, L.E. (1996). Attachment and social cognition theories of romantic relationships: Convergent or complementary perspectives? *Journal of Social and Personal Relationships, 13*(2), 263-278.

Couple relationships and their perceptions of attachment to their mother

ELENI KYRGERIDOU¹

PANAYIOTA VORRIA²

GRIGORIOS KIOSSEOGLOU³

ABSTRACT

The current study examined the association between attachment style and adjustment in romantic relationships as well as the association between perceptions of adult attachment and adjustment in romantic relationships. 65 cohabitating couples aged from 21 to 32 years were recruited for the study. Couples completed the following self-report questionnaires: 1) Perceptions of Adult Attachment Questionnaire, PAAQ, Lichtenstein & Cassidy, 1991, 2) Experiences in Close Relationships Inventory, ECR, Brennan, Clark & Shaver, 1998 and 3) Dyadic Adjustment Scale, DAS, Spanier, 1976. Results showed that secure couples (both partners described themselves as securely attached) as well as mixed couples (one partner chose the secure description and the other defined himself or herself as insecure) reported higher relationship quality compared to both insecure couples (both partners described themselves as insecurely attached). Analyses aimed to test the links between early attachment experiences and marital relationship quality illustrated that both partners' rejection from their mother in early childhood had a detrimental effect on women's marital adjustment.

Keywords: Perceptions of mother-child attachment, Attachment style in romantic relationships, Couple relationship quality.

1. Address: Agion Anargyron 17, 56224 Thessaloniki, Greece. Tel: 2310 606536, 6936385800. E-mail: lenaky.21@hotmail.com.

2. Address: School of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki

3. Address: School of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki